

Keynes en het begrotingstekort

Door de financiële crisis wilden banken elkaar onderling geen geld meer uitlenen. Ook werden er strengere voorwaarden verbonden aan het uitlenen van geld aan particulieren. Hierdoor namen de bestedingen van particulieren (consumptie en investeren) af. Immers als het moeilijk wordt om te lenen kun je geen grote aankopen meer verrichten.

Omdat de bestedingen van de particuliere sector afnamen kwamen bedrijven in de problemen. Er ontstond een roep om extra bestedingen van de overheid (publieke bestedingen). De theorie van Keynes werd weer van stal gehaald om de argumenten voor extra overheidsuitgaven kracht bij te zetten.

Dat er door de extra overheidsuitgaven grotere tekorten zouden ontstaan bij de overheid werd voor lief genomen. Immers, zo was de gedachte, als we nu niets doen lopen de bestedingen terug en komen we in een recessie terecht. Laten we echter de overheidsuitgaven toenemen dan komt de economie uiteindelijk weer in een hoogconjunctuur en kunnen we de schuld die we hebben opgebouwd, door het laten toenemen van het overheidstekort, terugbetalen door de hogere belastinginkomsten.

Je kunt op het examen dus wel een som verwachten waar deze ingrediënten inzitten. Je moet dan dus wel het een en ander weten van de Keynesiaanse theorie.

Behalve dat we hier veel sommen over hebben gemaakt en er op deze website ook de nodige zijn te vinden wil ik hier toch nog een summiere uitleg van deze theorie geven.

Keynes plaatste zijn theorie tegenover die van de klassieken. De klassieke theorie gaat uit van automatische aanpassingen in geval van onevenwichtigheden op markten. Stel dat de economie terugloopt. Dit betekent dat het BBP minder sterk stijgt of zelfs daalt. We komen dan in een laagconjunctuur terecht. De kenmerken van zo'n laagconjunctuur zijn dalende prijzen (deflatie) en oplopende werkloosheid. Volgens de klassieken zou de vraag naar goederen nu vanzelf toenemen (vanwege de dalende prijzen) en zou ook de vraag naar werknemers toenemen (door de dalende lonen). Op deze manier zou herstel vanzelf inzetten.

Keynes zag het echter allemaal wat anders. Hij stelde dat als de lonen zouden dalen de koopkracht van de arbeiders zou afnemen waardoor de vraag naar goederen nog meer zou dalen. Verder zouden de mensen in economisch slechte tijden juist meer gaan sparen (met het oog op de toekomst) en zouden de investeringen afnemen (vanwege slechte winstverwachtingen). Als de overheid niet zou ingrijpen zou de recessie erger en erger worden. De laagconjunctuur zou dan omslaan in een depressie. Ingrijpen van de overheid is dus noodzakelijk.

Behalve dat ingrijpen van de overheid noodzakelijk is is het ook nog eens uitermate effectief. Immers het effect van de extra uitgaven van de overheid zal sterker zijn dan alleen op grond van die uitgaven verwacht mag worden. Dit effect noemt men het multipliereffect. Het ontstaat doordat de extra overheidsuitgaven een stijging van het nationaal inkomen veroorzaken waardoor de mensen meer gaan consumeren. Deze extra consumptie zal betekenen dat er meer wordt geproduceerd en dus ook weer meer verdiend.

De uiteindelijke stijging van het nationaal inkomen zal daardoor een veelvoud zijn van de stijging van de overheidsuitgaven. De verhouding tussen de stijging van het inkomensevenwicht en de stijging van de overheidsuitgaven noemt men de multiplier. Als het

nationaal inkomen bijvoorbeeld met 30 mld. toeneemt als gevolg van een stijging van de overheidsuitgaven met 10 mld. is de multiplier 3.

Het advies van Keynes komt nu op het volgende neer:

Als de economie zich in een recessie bevindt (laagconjunctuur) laat dan de overheidsuitgaven stijgen en/of de belastingen dalen. Bevindt de economie zich in een hausse (hoogconjunctuur) doe dan het tegenovergestelde.

Deze manier van omgaan met de ontvangsten en uitgaven van de overheid noemt men het anticyclisch begrotingsbeleid.

We spreken hier van een anticyclisch beleid omdat wanneer dit beleid uitgevoerd wordt de conjunctuurcyclus afgeremd wordt. Dat wil zeggen dat zowel een hoog- als een laagconjunctuur minder sterk zullen worden.

Een nadeel van dit beleid is natuurlijk dat de schuld van de overheid oploopt in een tijd van laagconjunctuur. Immers de uitgaven van de overheid moeten dan stijgen terwijl de belasting juist moet dalen. Dit betekent dat het begrotingstekort (en het financieringstekort) zullen stijgen. Dit zal weer betekenen dat de staatsschuld toeneemt.

Door het toenemende tekort zal de overheid een steeds groter beroep moeten doen op de kapitaalmarkt. Hierdoor zal de rente stijgen. Stijgende rente zal leiden tot minder particuliere bestedingen. Hierdoor wordt het beleid van de overheid doorkruist.

Keynesianen zien deze gevaren natuurlijk ook. Hun antwoord is dat de toenemende schuld van de overheid terugbetaald zal worden als de economie zich weer herstelt. In een hoogconjunctuur zullen de belastingen oplopen en kunnen de overheidsuitgaven dalen. Verder moet een goed werkend internationaal kapitaalverkeer ervoor zorgen dat de rente niet te hoog oploopt.

De toestand nu in Griekenland laat zien hoe weinig realistisch deze ideeën zijn.